

Dupliek: Delinquente jongeren opnieuw bekeken

Wilhelmina van Wetering

Een reactie op Jungers repliek kan kort zijn; eigenlijk doet zij niet meer dan haar eerder geformuleerde standpunten herhalen. Aan de kernpunten in de kritiek gaat zij voorbij, en dat is jammer. De hoofdvraag blijft of het mogelijk is aan de hand van haar onderzoek tot nauwkeuriger uitspraken over 'oorzaken' – in haar eigen terminologie – van jeugddelinquentie te komen. Ik heb gemeend dat dit een geforceerde poging is en dat dit vooral ligt aan de wijze waarop zij omgaat met theorie. Ik heb naar voren gebracht dat de 'sociale controle'-theorie, zoals zij deze toepast, zich loszingt van de concrete werkelijkheid, en dat dit 'bewijs' hierdoor niet geloofwaardig is.

Misschien kan ik mijn standpunt verduidelijken door kort in te gaan op het onderzoeksproject waarvan haar dissertatie deel uitmaakt. Het cijfermateriaal, waarop de argumentatie is gebaseerd, werd immers al eerder gepubliceerd. Het rapport van Junger en Zeilstra (1989), waarin vergelijkende cijfers werden gepresenteerd, is enthousiast begroet, en naar ik meen terecht. De resultaten werden met de nodige behoedzaamheid geïnterpreteerd. Dit geldt ook voor het rapport van Junger en Polder (1991); er wordt een poging gewaagd tot een meer systematische verklaring te komen, zonder theorieën te verabsoluteren. In deze laatste publikatie zijn passages te vinden die zich moeilijk laten rijmen met de uitspraken in Jungers dissertatie. Deze wekken met name twijfel aan de mogelijkheid de andere theorieën, de 'strain'-theorie, de dissonantietheorie of de culturele-deviantietheorie, te weerleggen. Jongeren leven soms in een 'staat van relatieve amoraliteit' (p. 17), opleidingsniveau en werkloosheid van de vader '... zou(den, WvW) een factor kunnen zijn' (p. 63, resp. 65). Dit geldt ten minste voor autochtone jongeren, niet voor allochtone (p. 89). Sprekend over de betekenis van een subcultuur en de sociale-controletheorie, concluderen de schrijvers: 'Ten dele zullen deze verklaringen elkaar eerder aanvullen dan uitsluiten' (p. 94), en in het algemeen is een conclusie: 'De resultaten stemmen niet geheel overeen met de voorspelling van de sociale-controletheorie' (p. 97). Deze relativeringen lijken realistisch en een goed uitgangspunt voor verder onderzoek. Maar ook in dit rapport zijn houderigheden te ontdekken, die later in Jungers dissertatie weer opduiken. De subcultuurtheorie zou, volgens de criminologen, inhouden dat delinquente waarden alleen worden aangeleerd binnen hechte groepen (p. 92-93). Ik vermoed dat iedere socioloog of antropoloog hierop zal antwoorden dat subgroepen gekenmerkt worden door een scala van waarden, inclusief uitzonderingsclausules over de toelaatbaarheid van normovertreding onder bepaalde voorwaarden. Ook kent vermoedelijk iedere cultuur of subcultuur vormen van versluiering om devianties te maskeren die voor groeps-

leden interessant en/of niet beheersbaar zijn via de beschikbare middelen tot sociale controle. Maar dit had ik al geschreven.

Om de theorie te redden moet Junger haar toevlucht nemen tot spitsvondigheden. Om aan te tonen dat Surinaamse 'wakaman' geen delinquente waarden aanhangen, stelt zij in haar repliek dat 'geld willen hebben' op zichzelf geen delinquente waarde genoemd kan worden. Nee, dat is waar, maar als er zo duidelijk bij vermeld wordt door de onderzoekers hoe het geld verdiend wordt, behoeft niet getwijfeld te worden aan de morele status van dit verlangen binnen een algemeen-geldend waardensysteem. Ook de smoesjes, die ter verontschuldiging worden aangevoerd, dat men alleen aan blanken heroïne verkoopt bij voorbeeld, behoeft een onderzoeker niet voor zoete koek te slikken. Als pogingen tot legitimatie of versluiering, waarop ik zoëven doelde, kunnen deze redeneringen interessant zijn. Maar om aan te tonen dat deze 'hosselaars' een algemeen-geldend waardepatroon onderschrijven, is dit niet erg succesvol.

Het was natuurlijk slecht van mij te suggereren dat dit proefschrift misschien zou moeten dienen om een beleidswijziging te rechtvaardigen, met name om een terugtrekkende overheid rugdekking te verschaffen. Deze indruk kon alleen postvatten, omdat Junger de nuancerings in de eerdere verslaggeving terzijde schuift en inruilt voor conclusies die, in de ogen van de lezer, schijnzekerheden bieden. Dit soort 'vastigheid' is meestal precies wat beleidmakers zoeken, dus vandaar het boos vermoeden.